

Зміст

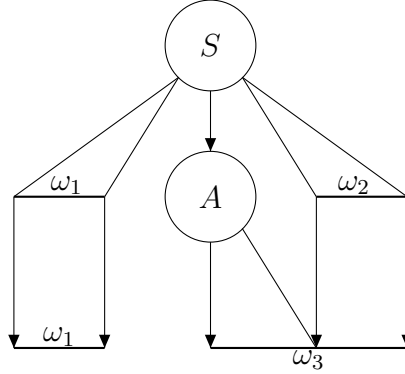
9 Синтаксичний аналіз без повернення назад	1
9.0.1 Проблеми загальних граматик	1
9.1 $LL(k)$ -граматики	2
9.1.1 First_k	4
9.1.2 Алгоритм пошуку First_k	4
9.2 Сильні $LL(k)$ -граматики	6
9.2.1 Не всі грамматики сильні	6
9.2.2 Алгоритм пошуку Follow_k	7
9.2.3 ε -нетермінали	8
9.2.4 Ліва рекурсія	8
9.3 Контрольні запитання	10

9 Синтаксичний аналіз без повернення назад

9.0.1 Проблеми загальних граматик

При виведенні слова ω в G на кожному кроці безпосереднього виведення, коли ми беремо до уваги виділений нами нетермінал (в залежності від стратегії виведення), виникає питання, яку альтернативу для A_i використати. З точки зору практики, нас цікавить така стратегія виведення ω в граматиці G , коли кожний наступний крок безпосереднього виведення наближав би нас до мети. Ця стратегія дасть можливість виконати виведення ω в G за час $O(n)$, де $n = |\omega|$.

Зрозуміло, що не маючи інформації про структуру ω , досягнути вибраної нами мети в більшості випадків неможливо. Але ж тримати інформацію про все слово ω також недопустимо. З точки зору практики, отримати потрібний результат розумно при наявності локальної інформації, наприклад, k поточних вхідних лексем програми (k — наперед фіксоване число) достатньо для організації виведення ω в G за час $O(n)$. З точки зору синтаксичного аналізу слова ω мова ведеться про наступну ситуацію:

Зафіксуємо стратегію виведення: далі будемо розглядати лише лівосторонню стратегію виведення ω в G . Тоді:

- $S \Rightarrow^* \omega_1 A \omega_2$ (A — перший зліва направо нетермінал);
- ω_1 — термінальна частина слова ω , яку вже виведено (проаналізована частина слова);
- результат ω_3 , який потрібно ще вивести, виводиться зі слова $A \omega_2$;
- щоб зробити вірний крок виведення (без повернення назад) нам достатньо k поточних вхідних символів з непроаналізованої частини програми ω_3 .

Сформульовані умови забезпечує клас $LL(k)$ -грамматик.

9.1 $LL(k)$ -грамматики

КС-грамматика $G = \langle N, \Sigma, P, S \rangle$ називається $LL(k)$ -грамматикою для деякого фіксованого k , якщо для двох лівосторонніх виведень вигляду:

1. $S \Rightarrow^* \omega_1 A \omega_2 \Rightarrow \omega_1 \alpha \omega_2 \Rightarrow^* \omega_1 x$;
2. $S \Rightarrow^* \omega_1 A \omega_2 \Rightarrow \omega_1 \beta \omega_2 \Rightarrow^* \omega_1 y$;

з $\text{First}_k(x) = \text{First}_k(y)$ випливає, що $\alpha = \beta$, де $A \mapsto \alpha \mid \beta$, а

$$\text{First}_k(\alpha) = \{\omega \mid \alpha \Rightarrow^* \omega x, |\omega| = k\} \cup \{\omega \mid \alpha \Rightarrow^* \omega, |\omega| < k\}.$$

Неформально, граматика G буде $LL(k)$ -грамматикою, якщо для слова

$$\omega_1 A \omega_2 \in (N \cup \Sigma)^*$$

достатньо k перших символів (за умови, що вони існують) решти не-проаналізованого слова щоб визначити, що з $A\omega_2$ існує не більше однієї альтернативи виведення слова, що починається з ω та продовжується наступними k термінальними символами.

Сформулюємо основні твердження стосовно класу $LL(k)$ -граматик:

1. Не існує алгоритма, який перевіряє належність КС-граматики класу $LL(k)$ -граматик.
2. Для кожного конкретного k існує алгоритм, який перевіряє, чи є задана граматика $LL(k)$ -граматикою.
3. Якщо граматика є $LL(k)$ -граматикою, то вона є $LL(k+p)$ -граматикою, ($p \geq 1$).
4. Клас $LL(k)$ -граматик — це підклас КС-граматик, який не покриває його.

Продемонструємо на **прикладі** справедливність останнього твердження. Розглянемо граматика G з наступною схемою $P: S \mapsto Sa \mid b$.

Мова, яку породжує наведена вище граматика $L(G) = \{ba^i, i = 0, 1, \dots\}$. Візьмемо виведення наступного слова $S \Rightarrow^{i+1} ba^i$. За визначенням $LL(k)$ -граматики якщо покласти $A = S$, $\omega_2 = a^i$, $\alpha = Sa$, $\beta = b$, то маємо отримати

$$\text{First}_k(Saa^i) \cap \text{First}_k(ba^i) = \emptyset.$$

Втім, для $i \geq k$ маємо:

$$\text{First}_k(Saa^i) = \text{First}_k(ba^i) = \{ba^{k-1}\}.$$

Таким чином, КС-граматика G не може бути $LL(k)$ -граматикою для жодного k .

Як наслідок, КС-граматика G , яка має ліворекурсивний нетермінал A (нетермінал A називається *ліворекурсивним*, якщо в граматичі G існує вивід виду $A \Rightarrow^* A\omega$), не може бути $LL(k)$ -граматикою.

З практичної точки зору в більшості випадків ми будемо користуватися $LL(1)$ -граматиками. У класі $LL(1)$ -граматик існує один цікавий підклас — це розподілені $LL(1)$ -граматики.

$LL(1)$ -граматика називається *розподіленою*, якщо вона задовольняє наступним умовам:

- у схемі P граматичи відсутні ε -правила (правила вигляду $A \mapsto \varepsilon$);
- для нетерміналу A праві частини A -правила починаються різними терміналами.

9.1.1 First_k

Зауважимо, що $\text{First}_k(\omega_1\omega_2) = \text{First}_k(\omega_1) \oplus_k \text{First}_k(\omega_2)$, де $\oplus_k$ — бінарна операція над словарними множинами (мовами) визначена наступним чином:

$$L_1 \oplus_k L_2 = \{\omega \mid \omega\omega_1 = xy, |\omega| = k\} \cup \{\omega \mid \omega = xy, |\omega| < k\}, \quad x \in L_1, \quad y \in L_2.$$

Звідси маємо наступний тривіальний висновок: якщо $\omega = \alpha_1\alpha_2 \dots \alpha_p$, де $\alpha_i \in (N \cup \Sigma)$, то

$$\text{First}_k(\omega) = \text{First}_k(\alpha_1) \oplus_k \text{First}_k(\alpha_2) \oplus_k \dots \oplus_k \text{First}_k(\alpha_p)$$

Для подальшого аналізу визначення $LL(k)$ -граматики розглянемо алгоритм обчислення функції $\text{First}_k(\alpha)$, $\alpha \in (N \cup \Sigma)$.

9.1.2 Алгоритм пошуку First_k

Очевидно, що якщо $\alpha_i \in \Sigma$, то $\text{First}_k(\alpha_i) = \{\alpha_i\}$ при $k > 0$. Розглянемо алгоритм пошуку $\text{First}_k(A_i)$, $A_i \in N$.

Алгоритм [пошуку First_k(A_i), A_i ∈ N]: визначимо значення функції $F_i(x)$ для кожного $x \in (N \cup \Sigma)$:

1. $F_i(a) = \{a\}$ для всіх $a \in \Sigma$, $i \geq 0$.
2. $F_0(A_i) = \{\omega \mid \omega \in \Sigma^{*k} : A_i \mapsto \omega x, |\omega| = k\} \cup \{\omega \mid \omega \in \Sigma^{*k} : A_i \mapsto \omega, |\omega| < k\}$.
- 3.

$$F_n(A) = F_{n-1}(A_i) \cup \{\omega \mid \omega \in \Sigma^{*k} : \omega \in F_{n-1}(\alpha_1) \oplus_k \dots \oplus_k F_{n-1}(\alpha_p), A_i \mapsto \alpha_1 \dots \alpha_p\}.$$

4. $F_m(A_i) = F_{m+1}(A_i) = \dots$ для всіх $A_i \in N$.

Очевидно, що:

- послідовність $F_0(A_i) \subseteq F_1(A_i) \subseteq \dots$ — монотонно зростаюча;
- $F_n(A_i) \subseteq \Sigma^{*k}$ — послідовність обмежена зверху.

Тоді покладемо $\text{First}_k(A_i) = F_m(A_i)$ для кожного $A_i \in N$.

Приклад: знайти множину $\text{First}_k(A_i)$ для нетерміналів граматики з наступною схемою правил:

$$\begin{aligned} S &\mapsto BA, \\ A &\mapsto +BA \mid \varepsilon, \\ B &\mapsto DC, \\ C &\mapsto \times DC \mid \varepsilon, \\ D &\mapsto (S) \mid a. \end{aligned}$$

Нехай $k = 2$, тоді маємо наступну таблицю:

	S	A	B	C	D
F_0	$\emptyset$	$\{\varepsilon\}$	$\emptyset$	$\{\varepsilon\}$	$\{a\}$
F_1	$\emptyset$	$\{\varepsilon\}$	$\{a\}$	$\{\varepsilon, \times a\}$	$\{a\}$
F_2	$\{a\}$	$\{\varepsilon, +a\}$	$\{a, a \times\}$	$\{\varepsilon, \times a\}$	$\{a\}$
F_3	$\{a, a+, a \times\}$	$\{\varepsilon, +a\}$	$\{a, a \times\}$	$\{\varepsilon, \times a\}$	$\{a, (a\}$
F_4	$\{a, a+, a \times\}$	$\{\varepsilon, +a\}$	$\{a, a \times, (a\}$	$\{\varepsilon, \times a, \times (\}$	$\{a, (a\}$
F_5	$\{a, a+, a \times, (a\}$	$\{\varepsilon, +a, +(\}$	$\{a, a \times, (a\}$	$\{\varepsilon, \times a, \times (\}$	$\{a, (a\}$
F_6	$\{a, a+, a \times, (a\}$	$\{\varepsilon, +a, +(\}$	$\{a, a \times, (a\}$	$\{\varepsilon, \times a, \times (\}$	$\{a, (a, ((\}$
F_7	$\{a, a+, a \times, (a\}$	$\{\varepsilon, +a, +(\}$	$\{a, a \times, (a, ((\}$	$\{\varepsilon, \times a, \times (\}$	$\{a, (a, ((\}$
F_8	$\{a, a+, a \times, (a, ((\}$	$\{\varepsilon, +a, +(\}$	$\{a, a \times, (a, ((\}$	$\{\varepsilon, \times a, \times (\}$	$\{a, (a, ((\}$
F_9	$\{a, a+, a \times, (a, ((\}$	$\{\varepsilon, +a, +(\}$	$\{a, a \times, (a, ((\}$	$\{\varepsilon, \times a, \times (\}$	$\{a, (a, ((\}$

Скористаємося визначенням $\text{First}_k(\alpha)$ сформулюємо необхідні й достатні умови, за яких КС-граматика буде $LL(k)$ -граматикою: для довільного виводу в граматиці G вигляду $S \Rightarrow^* \omega_1 A \omega_2$ та правила $A \mapsto \alpha \mid \beta$:

$$\text{First}_k(\alpha \omega_2) \cap \text{First}_k(\beta \omega_2) = \emptyset.$$

Вище сформульована умова для $LL(k)$ -граматик може бути перефразована з урахуванням визначення множини First_k : для довільного виведення в граматиці G вигляду $S \Rightarrow^* \omega_1 A \omega_2$ та правила $A \mapsto \alpha \mid \beta$:

$$\text{First}_k(\alpha \cdot L) \cap \text{First}_k(\beta \cdot L) = \emptyset, \quad L = \text{First}_k(\omega_2).$$

Оскільки $L \subseteq \Sigma^{*k}$, то остання умова є конструктивною умовою і може бути використана для перевірки, чи КС-граматика є $LL(k)$ -граматикою для фіксованого k .

9.2 Сильні $LL(k)$ -граматики

КС-граматика називається *сильною $LL(k)$ -граматикою*, якщо для кожного правила вигляду $A \mapsto \alpha \mid \beta$ виконується умова:

$$\text{First}_k(\alpha \cdot \text{Follow}_k(A)) \cap \text{First}_k(\beta \cdot \text{Follow}_k(A)) = \emptyset,$$

де $\text{Follow}_k(\alpha)$, $\alpha \in (N \cup \Sigma)^*$ визначається так:

$$\text{Follow}_k(\alpha) = \{\omega \mid S \Rightarrow^* \omega_1 \alpha \omega_2, \omega \in \text{First}_k(\omega_2)\}.$$

Неформально, відмінність сильних $LL(k)$ -граматик від звичайних $LL(k)$ -граматик полягає у тому, що наступне правило безпосереднього виведення, яке буде застосовано до A можна визначити абстраговано від уже виведеної частини слова ω_1 , розглядаючи тільки наступні k символів які потрібно отримати після A .

Операції First_k та Follow_k можна узагальнити для словарної множини L , тоді:

$$\begin{aligned} \text{First}_k(L) &= \{\omega \mid \exists \alpha_i \in L : \omega \in \text{First}_k(\alpha_i)\}. \\ \text{Follow}_k(L) &= \{\omega \mid \exists \alpha_i \in L : S \Rightarrow^* \omega_1 \alpha_i \omega_2, \omega \in \text{First}_k(\omega_2)\}. \end{aligned}$$

Без доведення зафіксуємо наступні твердження:

- кожна $LL(1)$ -граматика є сильною $LL(1)$ -граматикою;
- існують $LL(k)$ -граматики ($k > 1$), які не є сильними $LL(k)$ -граматиками.

9.2.1 Не всі граматиками сильні

На **прикладі** продемонструємо останнє твердження. Нехай граматика G визначена наступними правилами: $S \mapsto aAaa \mid bAba$, $A \mapsto b \mid \varepsilon$.

Відповідні множини $\text{First}_2(S) = \{ab, aa, bb\}$, $\text{First}_2(A) = \{b, \varepsilon\}$, $\text{Follow}_2(A) = \{aa, ba\}$, $\text{Follow}_2(S) = \{\varepsilon\}$.

Перевіримо умову для сильної $LL(2)$ -граматики:

1. виконаємо перевірку $LL(2)$ -умови для правила $S \mapsto aAaa \mid bAba$:

$$\begin{aligned} &\text{First}_2(aAaa \cdot \text{Follow}_2(S)) \cap \text{First}_2(bAba \cdot \text{Follow}_2(S)) = \\ &= (\text{First}_2(aAaa) \oplus_2 \text{Follow}_2(S)) \cap (\text{First}_2(bAba) \oplus_2 \text{Follow}_2(S)) = \\ &= (\{ab, aa\} \oplus_2 \{\varepsilon\}) \cap (\{bb\} \oplus_2 \{\varepsilon\}) = \{ab, aa\} \cap \{bb\} = \emptyset. \end{aligned}$$

2. виконаємо перевірку $LL(2)$ -умови для правила $A \mapsto b \mid \varepsilon$:

$$\begin{aligned} \text{First}_2(b \cdot \text{Follow}_2(A)) \cap \text{First}_2(\varepsilon \cdot \text{Follow}_2(A)) &= \\ &= \{ba, bb\} \cap \{aa, ba\} = \{ba\}. \end{aligned}$$

Висновок: вище наведена граматика не є сильною $LL(2)$ -граматикою. Перевіримо цю ж граматiku на властивість $LL(2)$ -граматики. Тут ми маємо два різні варіанти виводу з S :

1. $S \Rightarrow^* aAaa$: $\text{First}_2(b \cdot aa) \cap \text{First}_2(\varepsilon \cdot aa) = \{ba\} \cap \{aa\} = \emptyset$.
2. $S \Rightarrow^* bAba$: $\text{First}_2(b \cdot ba) \cap \text{First}_2(\varepsilon \cdot ba) = \{bb\} \cap \{ba\} = \emptyset$.

Висновок: наведена вище граматика є $LL(2)$ -граматикою.

9.2.2 Алгоритм пошуку Follow_k

Алгоритм [обчислення $\text{Follow}_k(A_i)$, $A_i \in N$]: будемо розглядати всілякі дерева, які можна побудувати, починаючи з аксіоми S :

1. $\sigma_0(S, S) = \{\varepsilon\}$. Очевидно, за 0 кроків ми виведемо S , після якої знаходиться ε . У інших випадках $\sigma_0(S, A_i)$ — невизначено, $A_i \in (N \setminus \{S\})$.
2. $\sigma_1(S, A_i) = \sigma_0(S, A_i) \cup \{\omega \mid S \mapsto \omega_1 A_i \omega_2, \omega \in \text{First}_k(\omega_2)\}$. В інших випадках $\sigma_1(S, A_i)$ — невизначено.
3. $\sigma_n(S, A_i) = \sigma_{n-1}(S, A_i) \cup \{\omega \mid A_j \mapsto \omega_1 A_i \omega_2, \omega \in \text{First}_k(\omega_2 \cdot \sigma_{n-1}(S, A_j))\}$. В інших випадках $\sigma_n(S, A_i)$ — невизначено.

Настане крок m , коли $\sigma_m(S, A_i) = \sigma_{m+1}(S, A_i) = \dots, \forall A_i \in N$.

Тоді покладемо $\text{Follow}_k(A_i) = \sigma_m(S, A_i), \forall A_i \in N$.

Очевидно, що:

- послідовність $\sigma_0(S, A_i) \subseteq \sigma_1(S, A_i) \subseteq \dots$ монотонно зростаюча;
- $\sigma_n(S, A_i) \subseteq \Sigma^{*k}$ — послідовність обмежена зверху.

Разом ці умови гарантують збіжність послідовності $\{\sigma_n(S, A_i)\}$, а отже і алгоритму пошуку $\text{Follow}_k(A_i)$.

9.2.3 ε -нетермінали

Нетермінал A_i КС-граматики G називається ε -нетерміналом, якщо $A_i \Rightarrow^* \varepsilon$.

Алгоритм [пошуку ε -нетерміналів]:

1. $S_0 = \{A_i \mid A_i \mapsto \varepsilon\}$.
2. $S_1 = S_0 \cup \{A_i \mid A_i \mapsto \alpha_1 \alpha_2 \dots \alpha_p, \alpha_j \in S_0, j = \overline{1..p}\}$.
3. $S_n = S_{n-1} \cup \{A_i \mid A_i \mapsto \alpha_1 \alpha_2 \dots \alpha_p, \alpha_j \in S_{n-1}, j = \overline{1..p}\}$.
4. $S_m = S_{m+1} = \dots$

Тоді множина S_m — множина ε -нетерміналів.

Приклад. Для граматики G з схемою правил P знайдемо множину ε -нетерміналів:

$$\begin{aligned} S &\mapsto aBD \mid D \mid AC \mid b, \\ A &\mapsto SCB \mid SABC \mid CbD \mid \varepsilon, \\ B &\mapsto CA \mid d, \\ C &\mapsto ADC \mid a \mid \varepsilon, \\ D &\mapsto EaC \mid SC, \\ E &\mapsto BCS \mid a. \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} S_0 &= \{A, C\}, \\ S_1 &= \{A, C\} \cup \{B, S\}, \\ S_2 &= \{A, B, C, S\} \cup \{D\}, \\ S_3 &= \{A, B, C, S, D\} \cup \{E\}, \\ S_4 &= \{A, B, C, S, D, E\} \cup \{E\}. \end{aligned}$$

Таким чином, множина ε -нетерміналів для наведеної вище граматики — $\{S, A, B, C, D, E\}$.

9.2.4 Ліва рекурсія

До того, як перевірити граматику на $LL(k)$ -властивість необхідно перевірити її на наявність ліворекурсивних нетерміналів та спробувати уникнути лівої рекурсії.

Алгоритм [тестування нетермінала A_i на ліву рекурсію]: для кожного нетермінала A_i побудуємо наступну послідовність множин $S_0, S_1, \dots$:

1. $S_0 = \{A_i \mid A_i \mapsto \omega_1 A_i \omega_2, \omega_1 \Rightarrow^* \varepsilon\}$, починаємо з нетерміналу A_i .
2. $S_1 = S_0 \cup \{A_i \mid A_i \mapsto \omega_1 A_j \omega_2, \omega_1 \Rightarrow^* \varepsilon, A_j \in S_0\}$.
3. $S_n = S_{n-1} \cup \{A_i \mid A_i \mapsto \omega_1 A_j \omega_2, \omega_1 \Rightarrow^* \varepsilon, A_j \in S_{n-1}\}$.
4. $S_m = S_{m+1} = \dots$

Тоді якщо $A_i \in S_m$, то A_i — ліворекурсивний нетермінал.

Приклад. Для граматики G зі схемою правил P знайдемо множину ліворекурсивних нетерміналів:

$$\begin{aligned}
 S &\mapsto AbS \mid AC, \\
 A &\mapsto BD, \\
 B &\mapsto BC \mid \varepsilon, \\
 C &\mapsto Sa \mid \varepsilon, \\
 D &\mapsto aB \mid BA.
 \end{aligned}$$

Виконаємо процедуру тестування для кожного нетерміналу окремо, наприклад, для нетерміналу S :

$$\begin{aligned}
 S_0 &= \{A\}, \\
 S_1 &= \{A, B, D\}, \\
 S_2 &= \{A, B, D, C\}, \\
 S_3 &= \{A, B, D, C, S\}.
 \end{aligned}$$

Запропонуємо декілька прийомів, що дають можливість при побудові $LL(k)$ -грамматик уникнути лівої рекурсії. Розглянемо граматику зі схемою правил $S \mapsto Sa \mid b$, яка має ліворекурсивний нетермінал S . Замінімо схему правил новою схемою з трьома правилами $S \mapsto bS_1$, $S_1 \mapsto aS_1 \mid \varepsilon$.

Приклад: для граматики G з схемою правил P для кожного нетерміналу знайдемо множину $\text{Follow}_1(A)$ ($k = 1$):

$$\begin{aligned}
 S &\mapsto BA, \\
 A &\mapsto +BA \mid \varepsilon, \\
 B &\mapsto DC, \\
 C &\mapsto \times DC \mid \varepsilon, \\
 D &\mapsto (S) \mid a.
 \end{aligned}$$

З прикладу, що наведено раніше множини $\text{First}_1(A)$, будуть такими:

$$\begin{aligned}\text{First}_1(S) &= \text{First}_1(B) = \text{First}_1(D) = \{ (, a \}, \\ \text{First}_1(A) &= \{ +, \varepsilon \}, \\ \text{First}_1(C) &= \{ \times, \varepsilon \}.\end{aligned}$$

	S	A	B	C	D
δ_0	$\{\varepsilon\}$	$\emptyset$	$\emptyset$	$\emptyset$	$\emptyset$
δ_1	$\{\varepsilon\}$	$\{\varepsilon\}$	$\{+, \varepsilon\}$	$\emptyset$	$\emptyset$
δ_2	$\{\varepsilon\}$	$\{\varepsilon\}$	$\{+, \varepsilon\}$	$\{+, \varepsilon\}$	$\emptyset$
δ_3	$\{\varepsilon\}$	$\{\varepsilon\}$	$\{+, \varepsilon\}$	$\{+, \varepsilon\}$	$\{\times, +, \varepsilon\}$
δ_4	$\{\varepsilon,)\}$	$\{\varepsilon\}$	$\{+, \varepsilon\}$	$\{+, \varepsilon\}$	$\{\times, +, \varepsilon\}$
δ_5	$\{\varepsilon,)\}$	$\{\varepsilon,)\}$	$\{+, \varepsilon\}$	$\{+, \varepsilon\}$	$\{\times, +, \varepsilon\}$
δ_6	$\{\varepsilon,)\}$	$\{\varepsilon,)\}$	$\{+, \varepsilon,)\}$	$\{+, \varepsilon,)\}$	$\{\times, +, \varepsilon,)\}$
δ_7	$\{\varepsilon,)\}$	$\{\varepsilon,)\}$	$\{+, \varepsilon,)\}$	$\{+, \varepsilon,)\}$	$\{\times, +, \varepsilon,)\}$

Таким чином, $\text{Follow}_1(S) = \{\varepsilon,)\}$, $\text{Follow}_1(A) = \{\varepsilon,)\}$, $\text{Follow}_1(B) = \{+, \varepsilon,)\}$, $\text{Follow}_1(C) = \{+, \varepsilon,)\}$, $\text{Follow}_1(D) = \{\times, +, \varepsilon,)\}$.

9.3 Контрольні запитання

1. Яка граматика називається $LL(k)$ -граматика?
2. Чи кожна КС-граматика є $LL(k)$ -граматикою для деякого k ?
3. Яка $LL(1)$ -граматика називається розподіленою?
4. Яку бінарну операцію над мовами позначає символ $\oplus_k$?
5. Яку мову (множину слів) позначає запис $\text{First}_k(\alpha)$?
6. Опишіть алгоритм пошуку First_k і доведіть його збіжність.
7. Яка $LL(k)$ -граматика називається сильною?
8. Чи кожна $LL(k)$ -граматика є сильною $LL(k)$ -граматикою?
9. Яку мову (множину слів) позначає запис $\text{Follow}_k(\alpha)$?
10. Опишіть алгоритм пошуку Follow_k і доведіть його збіжність.
11. Який нетермінал $A_i \in N$ називається ε -нетерміналом?

12. Опишіть алгоритм перевірки нетерміналу $A_i \in N$ на ε -нетермінал і доведіть його збіжність.
13. Який нетермінал $A_i \in N$ називається ліворекурсивним?
14. Опишіть алгоритм перевірки нетерміналу $A_i \in N$ на ліву рекурсію і доведіть його збіжність.